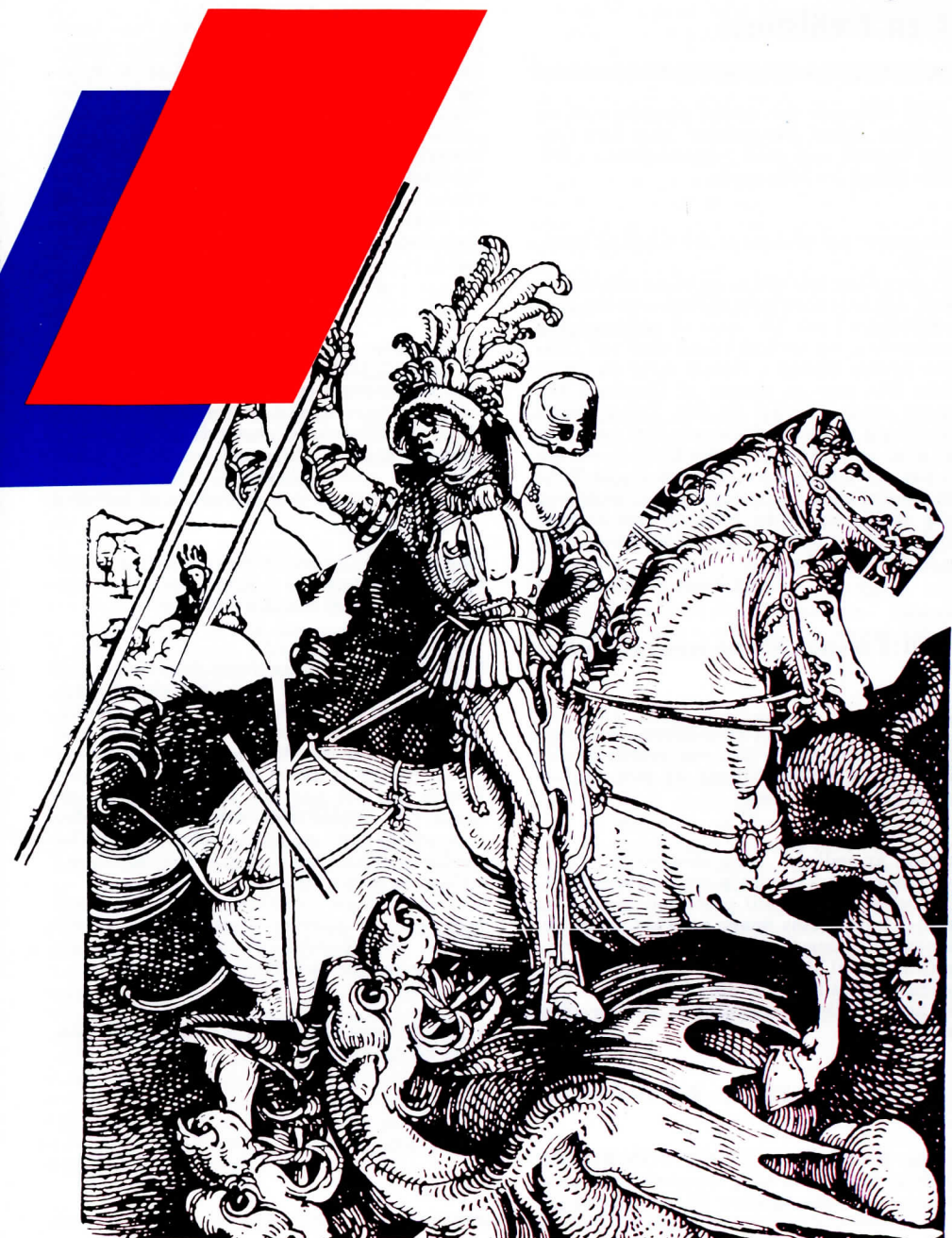

Hugo paa Bjerget

Et drama om danske sjælekvaler af Adam Oehlenschläger

enkelte slet ikke nyttige SMULER af en forhistorie

I 1799 forlovede den endnu ukendte oprører og digter Adam Øhlenschläger (som han dengang stavede sig) med borgerdatteren Christiane Heger fra Nørregade.

Mod slutningen af dette år skrev han til hende i et brev:

»At gøre Dem lykkelig er og bliver mit højeste Maal. Jeg tænker mig det Øjeblik som det guldsmagligste i mit Liv, naar vi begge engang graahærdede og runkne kunne staa ved Gravens Brede Haand i Haand, naar da Deres matte Øje, som nu blusser af Ungdoms Ild, maatte smile blideligt til mit, Deres haand trykke min og Deres skjelvende Ord være: *Du har gjort mig lykkelig!* O min Elskede, var jeg vis paa at vinde til dette Maal, da skulde Tvivl om Udødelighed aldrig nage mig, smilende og rolig skulde jeg synke i Graven for at hensmuldre til mit forrige Støv, thi jeg havde nydt en Himmel paa Jorden!

Deres Adam Øhlenschläger.«

(I 1801: I slaget på Rheden besejrer vi englænderne.)

I øvrigt hengår 11 år. I 1810 giftede den kendte danske, og snart osse europæisk kendte, digter Adam Øhlenschläger sig med sin forlovede Christiane Heger.

Samme år indledes »den døsigste tid i vor nyere historie« (Grundtvig om perioden 1810–20). Øhlenschläger blir professor i æstetik og får 2–3 børn. Hans image er skabt, hans hovedværker udpeget, hans hedenske begejstring omfortolket til litterær institution, og hans forlovelse oversat til ægteskab.

Og hans kritikere begynder at komme efter ham ...

(I 1813 går Danmark fallit: Statsbankerotten.)

Samme år udkommer »HUGO VON RHEINBERG«, forfattet af »den u-omvendte Adam«, Kamma Rahbeks øgenavn til Øhlenschläger.

Klaus Hoffmeyer

»Tragedien er Livet selv, thi Nøden
Er Livets Surdej, Livets Skranke Døden,
Og Kraften, som i Slethed ej kan bunde,
Må kæmpe som en Helt, og gå til Grunde.«

Oehlenschläger i »Digtekunsten« 1848

Urpremieren på *Hugo von Rheinberg* fandt sted fredag den 18. marts 1814 på Det kongelige Teater. Titelløven blev spillet af Dr. Ryge, der efter en karriere som læge i Flensborg blev den førende fremstiller af Øhlenschlägers helteskikkelser.

Teaterhistorikeren Overskou, der havde fulgt romantikkens teater på nærmeste hold, skrev senere om stykket: »Hugo von Rheinberg« var det første dramatiske værk, hvori Øhlenschläger lod sig lokke ind på døgnsmagens afveje.»

Den danske Skueplads bd. IV s. 341

Stykket blev opført sidste gang på Det kgl. Teater 1.12. 1828.

Overskou bemærker i den anledning: »... efter i 14 år at have opnået 15 forestillinger måtte Hugo von Rheinberg, uagtet de mange herlige poetiske partier, tilligemed periodens andre ridderlige spektakelstykker, henlægges, for næppe nogensinde igen at komme på scenen.«

Omkring 1965 overvejes stykket på den daværende Studenterscene i København, men opgives på grund af mandskabsmangel.

I 1973 skriver digteren *Inger Christensen* om stykket bl. a.: »Det er et stykke fuld af spænding, humor og skønhed i sprog og handling. Jeg mener, det er oplagt at gå nærmere i kast med det, alene for Kunigundes vilde tankes skyld. Det er et meget stærkt portræt af den kvinde, der vil gøre alt for at beholde sin mand, f. eks. kaste ham i armene på en anden – og selv gå ind i en ydmygende kyskhed. Det gælder i det hele taget, at portrætskildringen i stykket er meget vital.«

(Uddrag af *Inger Christensens bedømmelse til brug for TV-teatrets dramaturgiat, hvortil stykket blev foreslået. TV-teatret stillede sig tøvende overfor en indspilning af stykket.*)

I 1975 antages Hugo von Rheinberg til opførelse på Aarhus Teater.

Aftenens dramatiker

Oehlenschläger, Adam. Født 14. november 1779, død 20. januar 1850. Dansk digter. Født på Vesterbro i København.

Begyndte at læse til student, men sprang fra efter et år og forsøgte sig nu som skuespiller på Det kgl. Teater, hvor han efter at være forberedt af Michael Rosing debuterede i 1797. Opdagede snart, at skuespillerkunsten ikke var hans felt, og tog sin afsked efter en strid med direktionen i 1799.

Efter at have genoptaget de afbrudte studier, og igen afbrudt dem, fik Oehlenschläger sit kunstneriske gennembrud som digter med »*Guldhornene*».

Det kom med i debutsamlingen »*Digte 1803*» (udsendt dec. 1802), der desuden indeholder en række digte og romancer, men hvis hovedstykker er det lyrisk-dramatiske digt »*Sct. Hans-afte-spil*».

Eventyrspillet »*Aladdin*» udkom i 1805, og derefter satte et rejsestipendium ham i stand til et årelangt udenlandsophold. I det fremmede skrev han bl. a. tragedierne »*Hakon Jarl hin Rige*», »*Axel og Valborg*». Efter at være vendt tilbage til Danmark i nov. 1809 udnævntes han til professor i æstetik.

Af hans senere værker kan nævnes skuespilene: »*Stærkodders*», »*Hagbart og Signe*», »*Erik og Abel*», »*Dina*», »*Kjartan og Gudrun*».

Skuepladsen på Kgs. Nytorv, Det kgl. Teater, blev stedet for hans sejre og nederlag. Her fik han opført 37 dramatiske værker og 5 tekster til syngespil. En rekord, der først blev slået af *Henrik Hertz* senere i århundredet. End ikke *Holberg*, den danske komedies fader, havde nået så højt et tal.

Om det overnaturlige

I fortællingen »*De to jernringe*» fra 1833 lader Oehlenschläger forskellige personer debattere det overnaturlige, spørgsmål o. l. Det hedder blandt andet:

»... men er der egentlig nogen vinding ved, at digterens fantasi kæmper mod den sunde fornuft?« vedblev O... »og har det nogen ægte værdi, at han øjeblikkeligt får os til at tro det, som siden den sunde fornuft forkaster og fordømmer?« – »Den stakkels sunde fornuft«, svarede jeg selv, »får ofte skyld for, hvad den slet ikke gør. Mange mennesker – for resten med sund fornuft – farer undertiden vild, og så må den sunde fornuft påtage sig skylden for hvad spidsfindighedens skæve betragtning har udklækket.

Den digteriske form for det overnaturlige kan mennesket ikke undvære; thi det er et billed af vort eget liv. Ligesom menneskets liv er et lystspil i ungdommen, og siden en tragedie, der ender med døden, så er det også helt igennem et fe-eventyr, hvis begyndelse, tilværelse og ende vi på ingen måde forstår eller begriber.

Deraf kommer det, at mennesker med fantasi og følelse aldrig opfører sig på ynde fortællinger om det overnaturlige, om de end har nok så megen forstand; om de end ikke i det virkelige liv har nogen spøgelsesfrygt. Dette lille spøgelse- og gengangervæsen, som almuen tror det, det være nu til, eller ej – er kun en såre liden del af den hele store åndelige uforklarlige spøgelsehistorie, som vi kalder: *Livet og Døden*; og derfor behøver digterne kun at slå på strenge, der frembringer anelsernes store akkorder, for at de skulle finde genklang i mangt et bryst.«

og længere fremme fortsættes der:

»Hvad skænder I så tit på digterens fantasi? Det er netop digtekunsten, som behersker fantasien, ved at uddanne den, i stedet for at den i sin rå tilstand behersker mennesket. »*Gebt Ihr euch auch einmal für Poeten, so commandirt die Poesie!*« siger Goethe. Det samme kan man sige om fantasien. Den har, siden jeg blev digter, aldrig kommanderet mig, men jeg den. Intet er den sande digter væmmeligere, end hin sygelige melankolske fantasi, der – ligesom spidsfindigheden – gør sig evig umage for at forstyrre menneskets ro og glæde.

Nej! vi har virkelige sorger nok, til at vi skulle tage indbildningerne til hjælp.« – »Og således taler en tragiker!« råbte O... »Sker ikke det du siger netop i tragedien?« – »På ingen måde, min ven! Den ulykkelige hændelse tager digteren af Historien, af den prosaiske virkelighed; men hans kunst forædler den, ved at vise det Skønne, det Kraftige, det Rørende, det Advarende, det Trøstelige, det Karakteristiske, Det Lærerige deri. Han opløser virkelighedens dissonans i kunstens, i religionens harmoni, og deri består netop den højeste glæde.« – »Altså består tragediens virkning i den højeste glæde?« – »Ganske vist! Af den bitreste livets blomst ved Melpomenes bi at drage sin sødeste honning...«

HUGO PÅ BJERGET

Et drama om danske sjælekvaler af Adam Oehlenschläger

Instruktion og bearbejdelse: Klaus Hoffmeyer

Scenografi: Arild Hoelstad

Medvirkende: (i den rækkefølge de optræder)

Hugo von Rheinberg, borgridder	<i>Stig Hoffmeyer</i>
Borgere fra Boppardt	<i>Anne Jensen</i>
	<i>Allan Larsen</i>
	<i>Peter Bork</i>
Treugott	<i>Jørgen Fønss</i>
Ditlev	<i>Gert Jeppesen</i>
Kunigunde, Hugos hustru	<i>Susanne Lundberg</i>
Dorothea, Treugotts datter	<i>Anne-Vibeke Mogensen</i>
Ruprecht, Hugos nabo	<i>Ejner Hans Jensen</i>
Bertha, Walthers hustru	<i>Ilse Rande</i>
Hortensa, hendes kammerfrue	<i>Anne Jensen</i>
	<i>Bendt Hildebrandt</i>
Bjergmænd	<i>Ole Wisborg</i>
	<i>Peter Bork</i>
Wolfram, Ruprechts tjener	<i>Gert Jeppesen</i>
Morits, Ruprechts søn	<i>Allan Larsen</i>
1. musiker	<i>Ole Wisborg</i>
2. musiker	<i>Sebastian Swiatecki</i>
3. musiker	<i>Peter Bork</i>
Værten	<i>Erling Dalsborg</i>
Didrik	<i>Allan Larsen</i>
Henrik	<i>Henrik Laier</i>
Philip Walther, korsridder	<i>Bendt Hildebrandt</i>
Harald, korsridder	<i>Peter Bork</i>
Zoroaster	<i>Bendt Hildebrandt</i>
Bygmesteren	<i>Ole Wisborg</i>
Broder Augustin	<i>Erling Dalsborg</i>

Desuden medvirker bjergfolk, riddersvende og tjenere: *Poul Erik Hansen, Helmuth Hindsbak, Niels Henningsen, Carsten Bo Kvistgaard, Claes Pedersen, Jan Visser.*

Musik: Kuhlau, Beethoven og Mozart.

Handlingen foregår på Hugos og Ruprechts Rhinborge samt i omegnen. Tiden er 1229.

Spilletid: ca. 2¾ time.

En pause.

Regi: Per Brahe – Jens-Jørn Spottag

Suffli: Ingrid Gottschalck

Scenemester: Kai Johansen

Malersal ved Jens-Anker Olsen

Skæddersal ved Hanne Gissel og

Stanley Pedersen

Belysningsmester: Niels Emil Larsen

Lydteknik: Jens Ravn

Rekvisitør: Frode Sørensen

Teaterfrisør: Else Aarup

Overregissør: Jørn Walsøe

Aarhus Teater, Studio

Sæson 1975/76

Premiere: 13. april 1976

Teaterchef: Henrik Bering Liisberg

Teatersekretær: Jacob Kielland

Plakat og programforside: Finn Skødt

Program: Bent Frandsen

Tryk: Kannike Tryk A/S